

PROSESSI TOTUUDEN JA YHTEISYMMÄRRYKSEN LÖYTÄMISEKSI – ALOITUSSEMINAARI SAAMELAISKULTTUURIKESKUS SAJOKSESSA, INARISSA 17.7.2022

Lapinkylien parlamentti on päättänyt käynnistää prosessin totuuden ja yhteisymmärryksen löytämiseksi. Prosessin aloitusseminaari päätettiin pitää sunnuntaina 17.7.2022 saamelaiskulttuurikeskus Sajoksessa, Inarissa. Paikalle kutsuttiin Inarinmaan Lapinkyläyhdistyksen edustajat sekä Lapinkylien parlamentin jäsenyhdistysten, lapinkylien väkeä. Tilaisuuden käytännön järjestelyistä ja keskustelun puheenjohtamisesta vastasi Työvaliokunta. Some-tiimi vastasi tilaisuuden Facebook-livestä.

Tilaisuuden avasi Lapinkylien parlamentin 1. varapuheenjohtaja **Pasi Purhonen** toivottaen osallistujat tervetulleiksi ja korostaen prosessin tarvetta.

Isäntien tervehdyksen esitti Inarinmaan Lapinkyläyhdistyksen edustaja, Saamelaiskäräjien jäsen **Kari Kyrö**.

Aiheen esittelyn ja avajaispuheen piti Lapinkylien parlamentin viestintävastaava ja hallituksen jäsen **Merja Mattila**.

Keskustelua ohjasivat Lapinkylien parlamentin työvaliokunnan jäsenet Pasi Purhonen ja **Timo Helaniva**. Käsittelyssä oli neljä totuutta: Totuus siitä, kuka on saamelainen, Totuus siitä, kuka täyttää alkuperäiskansan kriteerit, Totuus syrjinnästä ja Totuus Valtioneuvoston ja Saamelaiskäräjien sekä Kolttien kyläkokouksen asettamasta Totuus- ja sovintokomissioista.

1. Totuus siitä, kuka on saamelainen

- pystyykö joku sanomaan, että joku ei ole saamelainen; voiko joku kieltää oikeuden identiteettiin? Onko se räikeä rikos ihmisyyttä vastaan?
- miksi asia ei ole kytketty verenperimään, mikä on totuus polveutumisesta, miksi saamelaisuudessa halutaan kieltää verenperimä

- metsä- ja inarinsaamelaiset täyttävät KV-elimien kriteerit
- totuus on, että maailman alkuperäisistä kansoista useat ovat menettäneet oman kielensä painostuksen ja puhdistuksen myötä. Kieltä ei voida pitää ainoana kriteerinä alkuperäiskansan jäsenelle.
- kielen menetys ei ole omaa syytä; jos se nostettaisiin kriteeriksi, niin se on ihmeellistä ja sortavaa → mitätöinnin väline
- ei kieltä voi asettaa varsinaisen kulttuurin, elämäntavan eikä perimän edelle
- kulttuuri siirtyy kielen vaihdoksesta huolimatta, sanat ovat jääneet elämään
- tässä asiassa puhutaan toisten hädänalaisen tilan hyödyntämisestä
- kesto väite on, että keminsaame on kuollut 1700 -luvulla
- onko muiden alkuperäiskansojen sanottu kuolleen, jos kieli on menetetty?
- kieli on jäänyt myös häpeän vuoksi pois – kulttuuri ja tausta on leimattu häpeälliseksi
- uusiosaamelaisuus / -lappalaisuus: uuslappalainen nimitys on alatyylinen - kohteensa identiteettiä häivyttävä, karkeasti loukkaava ja vähättelevä. Se riistää oikeutta identiteettiin ja sille ominaisiin piirteisiin. Se on räikeää ihmisoikeusloukkausta ja puhdistuksen jatkamista. kun nyt ollaan rohjettu tuoda esille juuret, kulttuuri, puvut jne, niin meitä aletaan nimittää tällaisella termillä → tämä termi loukkaa ja väheksyy meitä. Kyseessä on kulttuurillinen herääminen, jota on kaikilla kansoilla. Yhteisymmärryksen nimissä toisia ei nimitellä samoin.
- kun suvun vanhimmat kaivavat esille vaatteita ja/tai puhuvat asioista, niin se rohkaisee myös nuorempia
- vuoden 1962 ”väestönlaskenta” jätti metsäsaamelaiset ulkopuolelle

2. Totuus siitä, kuka täyttää alkuperäiskansan kriteerit

- ILO169 -sopimus määrittelee: niitä itsenäisissä maissa eläviä heimokansoja, joiden kulttuuri eroaa valtaväestöstä
- perimä, juuret, elävä kulttuuri
- omaa kieltä ei ole mainittu
- vaikka täyttäisi kriteerit, vaatii myös itseidentifikaation
- yhtäjaksoinen, pitkään jatkunut asuminen samalla alueella usean eri hallitsijan aikana
- lukumäärä ei ole kriteeri
- yhden ryhmän nosto alkuperäiskansaksi, millä kriteerillä? Tämä myös julkiseksi kysymykseksi
- mikä on totuus, perusteet ja perustelut Suomen ratkaisussa alkuperäiskansalaisuudesta? Metsä- ja inarinsaamelaiset täyttävät kaikki ILO - 169 sopimuksen määrytykset alkuperäiskansasta. Metsä- ja inarinsaamelaiset ovat osa pohjoista saamenkansaa.
- ILO169:n hyväksyminen olisi lopulta etu kaikille kun totuus saamelaisuuteen liittyvissä kysymyksissä on ratkaistu

-

3. Totuus syrjinnästä

- Saamelaiskäräjien nykyjohtoon toimesta harjoitetaan piilosyrjintää ja osittain ”laillistettua syrjintää”
- näitä ovat mm. vaalitulosten mitätöintiä, äänioikeuden poistoa jne.
- syrjintä on rikoslain alaista
- media harrastaa syrjintää
- saamelaiskäräjälain muutos olisi toteutuessaan syrjintää

4. Totuus Valtioneuvoston ja Saamelaiskäräjien sekä Kolttien kyläkokouksen asettamasta Totuus- ja sovintokomissioista.

- on vain puolittaista totuutta. Se sulkee laajan puhdistuksen kohteena olleen saamelaisen kansanosan, metsä- ja inarinsaamelaiset, prosessin ulkopuolelle
- mikä on komissaarien pätevyys
- missä ja miten metsäsaamelaiset on tässä prosessissa otettu huomioon?

5. Lopuksi: Tavoitteena on totuuden löytäminen, läpikäynti ja sovinnon tekeminen.

- Totuus on, että sovintoon ei taida löytyä oikotietä. Hyvänä voidaan pitää yhteisymmärryksen löytämistä edes osassa saamelaiskysymyksiä.

Facebook-liven aikana saapui kysymyksiä ja kommentteja, joista osaan ehdittiin vastata tai keskustella.

- Miksi tilanteeseen on herätty vasta nyt?
 - Saamelaiskäräjien johto on niin tylyä, että lapinkylien väki kokee uhkana
 - Jos saamelaiskäräjälain uudistus menisi läpi, niin meidät pyyhitään pois – siksi on herätty
 - Olemme sopuisa kansa – olemme halunneet uskoa kaiken järjestyvän
 - Ikiaikaisia oikeuksia ollaan viemässä
 - Kulttuurin vienti on viimeinen niitti
- Olisiko metsäsaamelaisilla mahdollisuus saada edustus totuus- ja sovintokomissioon?
- Voiko kielen elvytykseen saada rahoitusta?
- Informoidaanko päättäjiä ja mediaa asiasta?
 - Ns. valtamedia syrjii, mutta pienempiin medioihin saadaan läpi. Päättäjiä ollaan informoitu, mutta työ jatkuu

- Lappalais-pykälä toteutuu, maakunta-arkistosta on todistus.
 - Vuosilukuperuste on absurdi ja väärin
- Saamelaisasiaa ei ole ikinä selvitetty kunnolla.
- Nuorisolle herätys – heidän tulevaisuudestaan on kyse.
- Missään kieli ei ole kriteeri alkuperäiskansaankuulumiselle.
- Nykyinen saamelaiskärjälaki ei vaadi kielen osaamista – kieltä osaavat isovanhemmat tai vanhemmat riittää
- Ennen sovintoa pitää tuoda totuus esille ja tunnustaa se.

Prosessi jatkuu Sodankylän Metsäsaamelaispäivillä 30.7.2022, jossa pidetään yleisötilaisuus aiheen tiimoilta.